

RCA01

Eriophoro vaginati-Sphagnetum recurvi* Hueck 1925

Koberce rašelíníku křivolistého
se suchopýřem pochvatým

Tabulka 16, sloupec 1 (str. 724)

Orig. (Hueck 1925): *Eriophorum vaginatum-Sphagnetum recurvum*-Assoziation

Syn.: *Sphagno-Eriophoretum vaginati* Klika et Šmarda 1944

Diagnostické druhy: ***Eriophorum vaginatum***, ***Oxycoccus palustris* s. l.**, *Vaccinium uliginosum*; *Polytrichum commune*, *Sphagnetum magellanicum*, *S. recurvum* s. l.

Konstantní druhy: *Calluna vulgaris*, ***Eriophorum vaginatum***, *Oxycoccus palustris* s. l., *Vaccinium uliginosum*; *Polytrichum commune*, ***Sphagnetum recurvum* s. l.**

Dominantní druhy: ***Eriophorum vaginatum***, *Molinia caerulea* s. l. (zejména *M. caerulea* s. str.), ***Oxycoccus palustris* s. l.**; *Polytrichum commune*, *P. strictum*, ***Sphagnetum recurvum* s. l.**, *S. russowii*

Formální definice: (*Eriophorum vaginatum* pokr. > 5 % AND *Sphagnetum recurvum* s. l. pokr. > 5 %) NOT skup. ***Andromeda polifolia*** NOT skup. ***Carex rostrata*** NOT skup. ***Viola palustris*** NOT *Pinus mugo* pokr. > 5 % NOT *Pinus x pseudopumilio* pokr. > 5 % NOT *Pinus rotundata* pokr. > 5 % NOT *Pinus sylvestris* pokr. > 5 %

Struktura a druhové složení. Ráz bylinného patra udávají trsy suchopýru pochvatého (*Eriophorum vaginatum*). Z dalších druhů se pravidelně vysky-

tuje klikva bahenní (*Oxycoccus palustris*), která vytváří nižší bylinné patro, a keříčky *Calluna vulgaris* a *Vaccinium uliginosum*. Z druhů zastoupených běžně i mimo vrchoviště se může objevovat např. *Avenella flexuosa*, *Carex nigra*, *Molinia caerulea* a *Trientalis europaea*. Oproti asociaci *Andromeda polifoliae-Sphagnetum magellanicum* zde chybějí nebo jsou vzácné druhy *Andromeda polifolia*, *Carex pauciflora*, *Empetrum hermaphroditum* a *E. nigrum*. V mechovém patře dominuje nejčastěji *Sphagnetum recurvum* s. l. a někdy se jako subdominanty uplatňují i *S. capillifolium*, *S. magellanicum*, *S. palustre* nebo *S. russowii*. Vyskytují se i ploníky *Polytrichum commune* a *P. strictum*. Průměrně obsahují porosty této asociace kolem 5 druhů cévnatých rostlin a 2–4 druhy mechorostů na ploše 4–25 m².

Stanoviště. Tato vegetace je vázána na částečně minerotrofní části vrchovišť (laggy) nebo lemuje rašelinná jezírka. Kromě toho se může vyvíjet i na obnažené rašelině, pokud je dostatečně zásobena vodou, např. na vytěžených regenerujících vrchovištích (Hájková et al. 2001). V sušších obdobích roku poklesá hladina vody 10–15 cm pod povrch půdy; voda je kyselá (pH kolem 4) a obsahuje jen stopová množství minerálů (Houšková 1981, Králová 2005). Společenstvo se může vyskytovat také v komplexech minerotrofních rašeliníšť; v takových případech se vyvíjí z vegetace svazu *Sphagno-Caricion canescentis* hromaděním rašeliny a s tím spojeným přechodem na zásobení srážkovou spíše než podzemní vodou. Taková stanoviště se vyznačují o něco hlouběji položenou hladinou vody (Klika & Šmarda 1944).

Dynamika a management. Společenstvo představuje spíše rané sukcesní stadium, které se vyvíjí buď z vegetace přechodových rašeliníšť svazu *Sphagno-Caricion canescentis*, nebo sekundární sukcesí na vrchovištích s obnaženou rašelinou (Neuhäusl in Rybníček et al. 1984: 69–84, Hájková et al. 2001). Může také sukcesně navazovat na šlenkovou vegetaci s ostřicí *Carex rostrata*. Nejlepší management spočívá v nezasahování do přirozeného vodního režimu a ponechání přirozenému vývoji. Při narušení vodního režimu dochází většinou k expanzi bezkolence modrého (*Molinia caerulea*) a zarůstání dřevinami.

*Zpracovali P. Hájková & M. Hájek

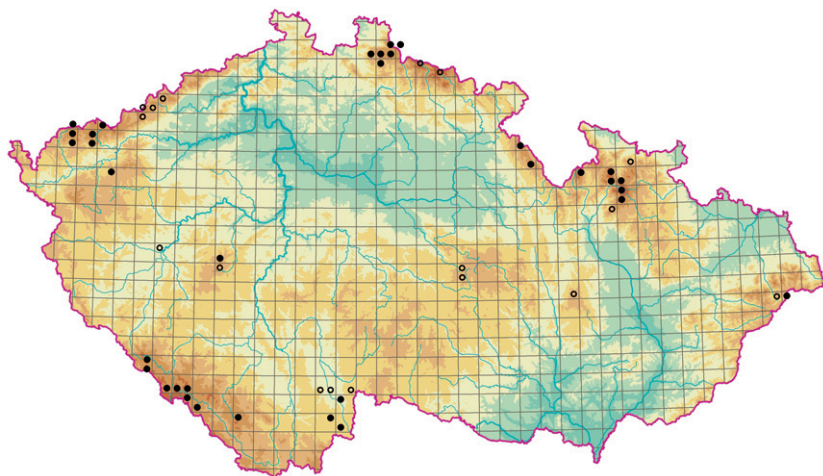
Obr. 369. *Eriophoro vaginati-Sphagnetum recurvi*. Rašeliniště se suchopýrem pochvatým (*Eriophorum vaginatum*) a rašeliničky ze skupiny *Sphagnum recurvum* s. l. u Rejvízu v Hrubém Jeseníku. (P. Hájková 2007.)

Fig. 369. A mire with *Eriophorum vaginatum* and *Sphagnum recurvum* s. l. near Rejvíz in the Hrubý Jeseník Mountains, northern Moravia.

Rozšíření. Tato vegetace se vyskytuje v oblastech se spíše subkontinentálním klimatem. Někteří autoři ji nevyčleňují jako samostatný vegetační typ a odpovídající fytoocenologické snímky řadí do asociace *Sphagnetum magellanici* Kästner et Flössner 1933. Vyskytuje se v jižní Skandinávii (Osvald 1923), hercynských pohořích (Dierssen & Dierssen 1984), Alpách (Krisai 1966, Steiner 1992), Karpatech (Coldea in Coldea 1997: 136–140, Malinovský & Kricsfalussy 2000, Šoltés et al. in Valachovič 2001: 275–296) a Maďarsku (Lájer 1998, Borhidi 2003). Chybí v oceánických částech Evropy a pravděpodobně i na Balkáně. V České republice se vyskytuje poměrně často na místech s vhodnými podmínkami pro výskyt rašelinišť. Setkáme se s ní ve všech pohraničních pohořích: na Šumavě (Sofron 1980), v Krušných horách (Melichar 1998), Jizerských horách (Houšková 1981), Krkonoších (Hadač & Váňa 1967, 1969), Orlických horách (Hadač & J. Kučera 2001), na Králickém Sněžníku (Duda & Krkavec 1959a), v Hrubém Jeseníku (Šmarda 1950) a Mo-

ravskoslezských Beskydech (Duda 1950), kde se však zachoval už jen malý fragment v údolí Černé Ostravice (Hájek & Malina 1998). Kromě toho se tato vegetace nachází i v nižších polohách, a to v Tepelské vrchovině (Štěrbová, nepubl.), Brdech (Sofron 1998), na Třeboňsku (Březina et al. 1963), Českomoravské vrchovině (Klika & Šmarda 1944, Neuhäusl 1975) a Dražanské vrchovině (Řehořek 1958).

Variabilita. Společenstvo je málo variabilní v celém svém areálu, zčásti kvůli malé druhové bohatosti a zčásti kvůli úzké ekologické amplitudě. V literatuře nejsou udávány žádné subsociace a ani pomocí numerické analýzy nelze vyčlenit výrazně odlišné varianty. Některé porosty v nižších polohách, např. na Českomoravské vrchovině, jsou přechodného charakteru ke společenstvům svazu *Sphagno-Caricion canescentis* a vstupuje do nich více druhů minerotrofních stanovišť, jako jsou *Agrostis canina*, *Carex canescens*, *C. nigra* a *Juncus filiformis*.

Obr. 370. Rozšíření asociace RCA01 *Eriophoro vaginati-Sphagnetum recurvi*.

Fig. 370. Distribution of the association RCA01 *Eriophoro vaginati-Sphagnetum recurvi*.

Hospodářský význam a ohrožení. Největší ohrožení tohoto společenstva představuje odvodnění, které je vždy hlubokým zásahem do ekosystému a způsobuje sukcesní posun ke společenstvům s *Molinia caerulea* a ústup rašeliníků, případně zarůstání dřevinami.

■ **Summary.** Vegetation dominated by *Eriophorum vaginatum* tussocks occurs on bog margins partially supplied by oligotrophic ground water, pool margins, water-saturated bare peat of strip-mined mires, and poor fens isolated from ground water by a thick peat layer. Water is strongly acidic, with pH about 4, and poor in minerals. This vegetation type occurs in the boreal zone and in the mountains of temperate Europe in areas of subcontinental climate. In the Czech Republic it is found in mountain areas.

Tabulka 16. Synoptická tabulka asociací vegetace vrchovišť (třída *Oxycocco-Sphagnetea*).**Table 16.** Synoptic table of the associations of bog vegetation (class *Oxycocco-Sphagnetea*).

- 1 – RCA01. *Eriophoro vaginati-Sphagnetum recurvi*
 2 – RCA02. *Andromeda polifoliae-Sphagnetum magellanici*
 3 – RCA03. *Vaccinio uliginosi-Pinetum mugo*
 4 – RCA04. *Sphagno-Pinetum sylvestris*
 5 – RCA05. *Ledo palustris-Pinetum uncinatae*
 6 – RCB01. *Trichophoro cespitosi-Sphagnetum papilloso*
 7 – RCC01. *Trichophoro cespitosi-Sphagnetum compacti*
 8 – RCC02. *Empetro nigri-Sphagnetum fusci*

Sloupec číslo	1	2	3	4	5	6	7	8
Počet snímků	65	59	40	8	9	8	8	11
Počet snímků s údaji o mechovém patře	65	59	40	8	9	8	8	11

Stromové a keřové patro***Vaccinio uliginosi-Pinetum mugo***

<i>Pinus mugo</i>	5	5	93	.	.	.	.	9
<i>Pinus x pseudopumilio</i>	.	.	8	.	.	.	.	.

Sphagno-Pinetum sylvestris

<i>Pinus sylvestris</i>	5	2	5	100	11	.	.	9
-------------------------	---	---	---	-----	----	---	---	---

Ledo palustris-Pinetum uncinatae

<i>Pinus rotundata</i>	3	2	.	.	100	.	.	.
------------------------	---	---	---	---	-----	---	---	---

Diagnostické druhy pro dvě asociace

<i>Betula pubescens</i>	5	2	5	25	22	.	.	18
-------------------------	---	---	---	----	----	---	---	----

Ostatní druhy s vyšší frekvencí

<i>Picea abies</i>	9	17	20	63	22	.	.	18
<i>Betula pendula</i>	.	.	.	25	.	.	.	.

Bylinné patro***Vaccinio uliginosi-Pinetum mugo***

<i>Vaccinium vitis-idaea</i>	22	41	75	13	22	25	25	27
<i>Vaccinium myrtillus</i>	32	41	90	75	44	25	50	27
<i>Rubus chamaemorus</i>	.	3	10	.	.	.	.	.

Sphagno-Pinetum sylvestris

<i>Ledum palustre</i>	6	.	.	38	11	.	.	.
<i>Molinia caerulea</i> s. l.	28	24	10	75	22	13	50	.

Diagnostické druhy pro dvě a více asociací

<i>Oxycoccus palustris</i> s. l.	72	90	78	63	89	88	13	91
<i>Eriophorum vaginatum</i>	100	93	90	88	100	63	63	91
<i>Vaccinium uliginosum</i>	54	85	98	63	67	50	75	73

Tabulka 16 (pokračování ze strany 724)

Sloupec číslo	1	2	3	4	5	6	7	8
<i>Andromeda polifolia</i>	11	86	40	13	56	75	63	73
<i>Carex pauciflora</i>	11	76	10	.	.	50	63	18
<i>Empetrum nigrum</i> s. l.	12	66	50	.	11	13	38	27
<i>Calluna vulgaris</i>	42	73	65	25	33	88	38	64
<i>Melampyrum pratense</i>	23	24	45	13	.	75	.	36
<i>Trichophorum cespitosum</i>	.	10	3	.	.	100	100	9
<i>Drosera rotundifolia</i>	17	22	8	25	22	50	.	36

Ostatní druhy s vyšší frekvencí

<i>Carex nigra</i>	29	14	5	25	11	.	13	9
<i>Avenella flexuosa</i>	20	14	20	.	.	.	13	9
<i>Eriophorum angustifolium</i>	17	14	8	38	.	13	25	.
<i>Potentilla erecta</i>	12	3	.	13	.	13	25	9
<i>Homogyne alpina</i>	2	7	8	.	.	13	25	.
<i>Carex rostrata</i>	8	5	.	.	.	.	25	.
<i>Nardus stricta</i>	3	2	.	.	.	13	25	.
<i>Peucedanum palustre</i>	2	.	.	25	.	.	.	.

Mechové patro***Eriophoro vaginati-Sphagnetum recurvi***

<i>Polytrichum commune</i>	53	28	30	13	44	.	.	18
----------------------------	----	----	----	----	----	---	---	----

Vaccinio uliginosi-Pinetum mugo

<i>Cephalozia bicuspidata</i>	6	7	23	.	.	.	.	.
<i>Ptilidium ciliare</i>	.	.	25	.	.	.	.	.

Ledo palustris-Pinetum uncinatae

<i>Sphagnum cuspidatum</i>	6	7	10	13	33	.	.	9
----------------------------	---	---	----	----	----	---	---	---

Trichophoro cespitosi-Sphagnetum papillosoi

<i>Sphagnum papillosum</i>	6	5	5	.	.	100	.	.
<i>Sphagnum majus</i>	3	2	3	.	.	50	.	.

Trichophoro cespitosi-Sphagnetum compacti

<i>Sphagnum compactum</i>	.	2	.	.	.	.	100	.
<i>Cetraria islandica</i>	.	7	20	.	.	.	50	.

Empetro nigri-Sphagnetum fusci

<i>Sphagnum fuscum</i>	.	3	5	.	11	.	.	100
<i>Cladonia deformis</i>	.	2	8	.	.	.	.	18
<i>Aulacomnium palustre</i>	9	14	8	38	44	.	.	64

Diagnostické druhy pro dvě a více asociací

<i>Sphagnum recurvum</i> s. l.	100	67	83	75	67	88	.	45
<i>Sphagnum magellanicum</i>	27	29	53	25	78	.	13	73
<i>Polytrichum strictum</i>	13	45	50	50	56	50	50	73

Tabulka 16 (pokračování ze strany 725)

Sloupec číslo	1	2	3	4	5	6	7	8
<i>Sphagnum russowii</i>	16	38	38	.	.	.	13	9
<i>Gymnocolea inflata</i>	2	17	10	.	.	63	75	9
<i>Sphagnum capillifolium</i> s. l.	19	31	38	25	56	63	.	64
<i>Mylia anomala</i>	2	12	20	.	.	.	.	27
<i>Dicranum undulatum</i>	.	2	13	.	.	.	.	18
<i>Sphagnum tenellum</i>	3	7	.	.	11	50	.	18

Ostatní druhy s vyšší frekvencí

<i>Dicranum scoparium</i>	6	5	50	.	.	.	13	.
<i>Pleurozium schreberi</i>	8	3	45	.	11	.	.	18
<i>Straminergon stramineum</i>	17	21	8	.	11	.	.	.
<i>Pohlia nutans</i>	8	9	30	13	11	.	.	18
<i>Sphagnum palustre</i>	3	3	.	25	.	.	.	.

Obr. 324. Srovnání asociací vegetace pramenišť a rašelinišť pomocí Ellenbergových indikačních hodnot, nadmořských výšek a pokryvnosti bylinného patra. Vysvětlení grafů viz obr. 24 na str. 78.

Fig. 324. A comparison of associations of spring and mire vegetation by means of Ellenberg indicator values, altitude and herb layer cover. See Fig. 24 on page 78 for explanation of the graphs.

